
**ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ**

УДК 338.43:330.322(477)

Рудь Л.М.студентка економічного факультету
Запорізького національного університету**Кушнір С.О.**кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Запорізького національного університету**ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ АГРОПРОМИСЛОВОГО
КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

У статті проаналізовано інвестиційну діяльність агропромислового комплексу України. Розкрито основні елементи інвестиційної привабливості підприємств галузі сільського господарства. Проаналізовано вплив політичного та економічного стану країни на інвестиційну привабливість галузі. Розглянуто перелік країн, які спрямовували прямі іноземні інвестиції в сільське господарство України в динаміці за останні п'ять років. Проаналізовано основні показники діяльності підприємств агропромислового комплексу України. Розкрито причини різких змін показника чистого прибутку сільськогосподарських підприємств та динаміки зниження кількості зайнятих у сільському господарстві осіб.

Ключові слова: інвестиції, агропромисловий комплекс, сільське господарство, інвестиційна привабливість, ресурси, конкурентоспроможність, рентабельність.

В статье проанализирована инвестиционная деятельность агропромышленного комплекса Украины. Раскрыты основные элементы инвестиционной привлекательности предприятий отрасли сельского хозяйства. Проанализировано влияние политического и экономического состояния страны на инвестиционную привлекательность отрасли. Рассмотрен перечень стран, которые направляли прямые иностранные инвестиции в сельское хозяйство Украины в динамике за последние пять лет. Проанализированы основные показатели деятельности предприятий агропромышленного комплекса Украины. Раскрыты причины резких изменений показателя чистой прибыли сельскохозяйственных предприятий и динамики снижения количества занятых в сельском хозяйстве людей.

Ключевые слова: инвестиции, агропромышленный комплекс, сельское хозяйство, инвестиционная привлекательность, ресурсы, конкурентоспособность, рентабельность.

Постановка проблеми. Однією з найпотужніших галузей, яка потерпає від нестачі інвестиційного капіталу, є сільське господарство України, зважаючи на необхідність переоснащення галузі, втілення інноваційних технологій та техніки. Зважаючи на те, що вітчизняні підприємства не здатні самостійно оновити виробничі ресурси, залучення інвестиційних ресурсів має велике значення для вирішення вказаної проблеми. Крім цього, це дасть поштовх для економічного зростання країни та покращення рівня життя населення. Але політична та економічна нестабільність країни, недосконала законодавча база, низький рівень інвестиційної привабливості українського сільського господарства для іноземних інвесторів сьогодні негативно впливають на інвестиційний клімат країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою даної теми займалася велика кількість учених: Бланк І.О., Геєць В.М., Данилишин Б.М., Дейнеко Л. В., Загородній А.Г., Ковальов В.В., Мармуль Л.О., Макарій Н.П., Саблук П.Т., Топіха В.І., Філіппова С.В. та ін. Проте тривалий процес реформування галузі сільського господарства потребує подальшого аналізу оцінки інвестиційної привабливості даної галузі. У роботах учених більше аналізується спад інвестиційної привабливості підприємств, тому дослідження проблем залучення інвестицій у функціонування підприємств потребують подальших досліджень.

Мета статті. Метою дослідження є аналіз стану та проблем інвестування в галузі сільського господарства України, дослідження факторів, що сприяють підвищенню інвестиційної привабливості підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційна привабливість є одним з основних факторів, що впливає на прийняття рішень інвесторами щодо їх капіталовкладень. Аналіз характеристики інвестиційної привабливості виконується для вирішення питання куди й як економічно вигідніше вкласти капітал за мінімальних ризиків. Інвестиційна привабливість формується залежно економічних, соціальних, політичних, правових, екологічних та інших чинників, які безпосередньо впливають на функціонування інвестиційного проекту. На інвестиційну привабливість сільського господарства України впливають конкуренція, тиск на господарську діяльність, слабка система гарантування прав власності, відсутність економічної стабільності тощо. Для розвитку сільського господарства важливу роль відіграє залучення іноземних інвестицій [1, с. 45–53].

Проаналізувавши інвестиційну привабливість галузі сільського господарства шляхом рейтингових оцінок, ми з'ясували, що агропромисловий комплекс у м. Київ та Київській області займає перше місце за інвестиційною привабливістю. Друге, третє та четверте місця поділяють Запорізька, Дніпропетровська та Полтавська області. Взагалі, в агропромисловій діяльності за рейтингом інвестиційної привабливості лідерами є Центральний регіон та Дніпропетровська область, у харчовій промисловості – Центральний регіон, Черкаська, Чернігівська та Львівська області, у борошномельно-круп'яній і комбікормовій – м. Київ, Херсонська, Закарпатська та Львівська області [5]. Проаналізуємо показники капітальних інвестицій в сільське господарство та їх індекси за 2010–2015 рр. (табл. 1).

Із даних табл. 1 спостерігаємо, що капітальні інвестиції в сільське господарство в 2010–

Таблиця 1

Капітальні інвестиції в сільське господарство та їх індекси

Рік	Капітальні інвестиції (млн. грн.)					Індекси капітальних інвестицій (% до відповідного кварталу попереднього року)		
	I	II	III	IV	Загалом	I	II	III
2010	1154,6	3050,5	5369,6	8611,0	10817,7			
2011	2044,5	5097,1	9251,1	13215,1	16140,9	151,4	128,2	148,0
2012	2254,1	6052,8	10052,0	15338,7	18564,2	102,0	128,3	96,9
2013	2458,2	6417,0	10507,4	15745,9	18175,0	109,4	94,9	101,6
2014	2448,6	6250,7	10916,1	16754,3	18388,1	92,2	75,6	85,5
2015	3872,5	9146,6	16731,0	27078,9	29309,7	108,3	108,9	129,6
2016	6768,8	17020,3	-	-	-	156,7	187,0	-

Джерело: розроблено авторами на основі [5]

Таблиця 2

Вкладення прямих іноземних інвестицій в сільське господарство України

№	Країни-інвестори	Показники, млн. дол. США					У середньому за 5 років
		2011	2012	2013	2014	2015	
1	Кіпр	175,50	237,80	343,80	312,70	361,50	286,26
2	Австрія	27,50	14,20	7,70	11,00	14,40	14,96
3	Франція	15,30	21,90	22,10	22,40	23,10	20,96
4	Німеччина	57,70	58,60	62,50	63,40	64,90	61,42
5	Нідерланди	24,40	33,30	18,80	21,40	17,00	22,98
6	Велика Британія	134,50	126,80	42,20	37,60	35,40	75,30
7	Швейцарія	2,60	16,80	1,30	1,30	0,70	4,54
8	США	44,60	24,10	22,90	25,90	22,10	27,92
9	Італія	3,40	3,80	3,70	3,40	3,50	3,56
10	Російська Федерація	17,40	8,80	6,30	10,10	11,00	10,72
11	Польща	29,50	29,10	33,10	32,80	32,10	31,32
12	Віргінські Острови	12,20	12,00	15,00	27,30	31,70	19,64
13	Угорщина	2,80	3,10	3,80	3,80	3,90	3,48
14	Інші країни	121,80	129,20	142,10	144,70	155,60	138,68
Всього		669,2	719,5	725,3	717,8	776,9	721,74

Джерело: розроблено авторами на основі [5]

2016 рр. мають позитивну тенденцію, однак збільшення інвестицій у цю галузь, тобто темп росту інвестицій, значно скоротився в 2013–2015 рр. Це може бути пов'язано з економічним та політичним станом у країні. Проте в перших кварталах 2016 р. спостерігаємо поживлення росту інвестицій, що позитивно вплине на розвиток сільського господарства.

Розглянемо перелік країн, які спрямовували прямі іноземні інвестиції в сільське господарство України в 2011–2015 рр. (табл. 2).

Аналізуючи дані табл. 2, бачимо, що головним інвестором у сільське господарство є Кіпр, який у середньому за п'ять років вклав 721,74 млн. дол. США, що становить 39,66% від загальних інвестицій у сільське господарство України. Також вагомими вкладеннями в сільське господарство здійснюють Німеччина та Велика Британія – відповідно 61,42 та 75,30 млн. дол. США, або 8,51% і 10,43%.

На недостатній рівень іноземних інвестицій у галузь сільського господарства передусім впливає нестабільний політичний та економічний стан України [7, с. 12–18]. Також до негативних факторів впливу на інвестиційний клімат України можна віднести: низький рівень купівельної спроможності; непередбачену, з різкими змінами нормативно-правову базу; велику частку тіньової економіки на ринку, що діє як фактор слабкої конкурентоспроможності продукції нетіньової економіки; нестачу в діях влади щодо напрямів регіональної та державної політики; високий рівень корупції та ін. [6, с. 59–61]. Позитивним моментом для інвесторів є низький рівень податків: частка податків у структурі доданої вартості аграрного сектору в Україні ставить у три-чотири рази менше, ніж в інших країнах Європи.

Залученню іноземних інвестицій у галузь сільського господарства сприятиме вдосконалення аграрної політики та державних програм, серед яких: *модернізація виробництва та вихід на новий рівень конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору, покращення якості сільськогосподарської продукції, яка виготовляється на експорт, розвиток інфраструктури аграрного ринку, вдосконалення механізму фінансово-кредитного забезпечення підприємств сільського господарства, створення привабливих умов для розвитку соціальної сфери села*, а також застосування прогресивних, ресурсозберігаючих та екологічно чистих технологій [8].

Також серед чинників, які впливають на формування інвестиційної привабливості галузі агропромислового комплексу, можна відзначити залежність підприємств від поставок необхідних ресурсів для власних переробних потужностей; наявність власного ринку збуту продукції, що виготовляється у цій галузі; можливість розвитку інноваційних розробок та досліджень у галузі; високу рентабельність окремих підприємств у сільському господарстві; ефективність виробництва в галузі сільського господарства, а також політичну та економічну стабільність країни у цілому [3].

Також важливим фактором поліпшення стану інвестиційної привабливості підприємств в агропромисловому комплексі є зростання якості продукції, що виготовляється, переозброєння обладнання для можливості виходу продукції на нові ринки збуту, виготовлення її за міжнародними стандартами. Це сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності виготовленої продукції [2, с. 68–71]. Необхідно вживати заходи щодо підвищення родючості ґрунтів, збере-

Таблиця 3

Основні показники діяльності підприємств сільського господарства

Показники	Роки				
	2010	2011	2012	2013	2014
Чистий прибуток (збиток), млн. грн.	17253,6	25267,0	26728,4	14925,7	21413,4
Рівень рентабельності всієї діяльності, %	17,5	19,3	16,3	8,3	9,3
Рівень рентабельності операційної діяльності, %	24,5	24,7	22,8	11,7	21,4
Кількість найманих працівників, тис. осіб	645,2	632,1	621,8	579,8	528,9
Із них підприємства, які одержали чистий прибуток					
у відсотках до загальної кількості	69,6	83,5	78,6	80,3	84,7
фінансовий результат, млн. грн.	22094,9	30182,3	33570,1	26186,6	51668,0
Із них підприємства, які одержали чистий збиток					
у відсотках до загальної кількості	30,4	16,5	21,4	19,7	15,3
Від'ємний фінансовий результат, млн. грн.	4841,3	4915,3	6841,7	11260,9	30254,6

Джерело: розроблено авторами на основі [5]

ження земель для підвищення продуктивності землеробства. Однією з основних проблем АПК є низький рівень якості та кількості складських приміщень, тому близько 25% продукції псується через неправильне зберігання.

Оцінка інвестиційної привабливості є одним із головних показників, якими інвестор керується під час вибору інвестиційного проекту, оскільки вона дає змогу реально оцінити стан галузі, що досліджується, та визначається в результаті детального економічного аналізу стану підприємств регіонів та країни у цілому. У цей аналіз входять такі складники, що відображають дослідження та перевірку чинників: забезпечення ресурсами підприємств, які необхідні для постійної діяльності підприємства; можливість технічного вдосконалення обладнання; наукові розробки покращення устаткування; інфраструктура; зацікавленість населення в інвестиційному процесі; вплив економічного стану країни на інвестування. Розглянемо основні показники діяльності підприємств галузі сільського господарства за період 2010–2015 рр. (табл. 3).

Отже, дані табл. 3 показують, що діяльність підприємств у галузі сільського господарства

поступово покращується. Розрахуємо відносно та абсолютне відхилення показників діяльності підприємств (табл. 4).

Аналіз показників свідчить, що в 2011–2014 рр. ситуація була не стійкою, але в динаміці покращилася, крім показника кількості найманих працівників. У 2015 р. порівняно з 2014 р. відбулося поживлення діяльності підприємств у галузі сільського господарства, а саме: чистий прибуток підприємств збільшився на 80 865,6 млн. грн., що становить 377,6% підвищення від суми за минулий рік, спостерігається покращення за всіма показниками, але зменшилася кількість найманих працівників на 7,1%, або на 37,5 тис. осіб. Оскільки кількість працюючих у сільському господарстві постійно зменшується, це є негативним явищем для економіки країни у цілому.

Серед факторів, які вплинули на різке зростання прибутку за останній проаналізований рік, – збільшення експорту продукції, зважаючи на те, що вітчизняні підприємства не мають можливості зберігати продукцію, розвиток ринків збуту, зменшення конкуренції на ринку [4]. На зменшення кількості найманих працівників вплинули такі фактори, як вивільнення у зв'язку реорганізацією, ліквідацією виробни-

Таблиця 4

Економічний аналіз показників діяльності підприємств у галузі сільського господарства

Показники	Абсолютне відхилення					Відносне відхилення, %			
	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014
Чистий прибуток, млн. грн.	8013,4	1461,4	-11802,7	6487,7	80865,6	46,4	5,8	-44,2	43,5
Рівень рентабельності всієї діяльності, %	1,8	-3	-8	1	21,2	10,2	-15,5	-49,1	12,1
Рівень рентабельності операційної діяльності, %	0,2	-1,9	-11,1	9,7	21,7	0,8	-7,7	-48,7	82,9
Кількість найманих працівників, тис. осіб	-13,1	-10,3	-42	-50,9	-37,5	-2,1	-1,6	-6,7	-8,8
Із них підприємства, які одержали чистий прибуток									
у % до загальної кількості	13,9	-4,9	1,7	4,4	4,2	20	-5,9	2,2	5,5
фінансовий результат, млн. грн.	8087,4	3387,8	-7383,5	25481,4	75692,1	36,6	11,2	-21,9	97,3
Із них підприємства, які одержали чистий збиток									
у % до загальної кількості	-13,9	4,9	-1,7	-4,4	-4,2	-45,7	29,7	-7,9	-22,3
фінансовий результат, млн. грн.	74	1926,4	4419,2	18993,7	-5173,5	1,5	39,2	64,6	168,6

Джерело: розроблено авторами на основі [5]

цтва, скорочення штатів та звільнення за власним бажанням, головним чином, через низький рівень оплати праці, незадовільне інфраструктурне забезпечення.

Висновки. Аналіз сучасного інвестиційного стану сільського господарства України показує, що інвестиційний клімат країни не задовольняє інтереси інвесторів, як іноземних, так і вітчизняних. Інвестиційна привабливість підприємств галузі сільського господарства знаходиться на низькому рівні. Існує гостра необхідність у модернізації управління інвестиційною діяльністю підприємств для покращення стану та залучення капіталу в інвестиційний процес. Україна потребує активності в проведенні реальної інвестиційної політики, що забезпечить безперервний відтворювальний процес в економіці країни за допомогою модернізації активів підприємств. Для відновлення сільського господарства необхідне залучення інвестицій та збільшення ефективності їх використання. Це сприятиме покращенню економічного стану країни, тобто підвищиться обсяг та якість продукції, що постачається на ринок, зменшиться вартість одиниці продукції, зросте рівень рентабельності підприємств, що

виробляють сільськогосподарську продукцію, зросте кількість робочих місць, поліпшаться умови праці, що загалом підвищить інвестиційну привабливість України.

Країна має потужний потенціал розвитку агропромислового комплексу, оскільки резерви сільськогосподарської галузі використовуються лише на третину. Вважаємо, що нині необхідно докласти усіх зусиль для вирішення таких питань:

- розроблення заходів щодо підвищення родючості ґрунтів, збереження земель, що сприятиме підвищенню продуктивності землеробства;
- заохочення підприємств АПК та розроблення програм фінансування переоснащення, оскільки галузь має застаріле обладнання, що впливає на конкурентоздатність продукції та виходу на нові ринки збуту;

- створення програми побудови складських приміщень: вітчизняні підприємства стикаються з проблемою зберігання виготовленої продукції, близько 25% продукції псується через неправильне зберігання.

Інвестиції в досліджувану галузь сприятимуть значному розвитку не тільки самої галузі, а й економіки країни та її становища на міжнародному ринку в цілому.

Список використаних джерел:

1. Бастова М.Т. Инвестиционный процесс в сельском хозяйстве / М.Т. Бастова // Аграрная наука. – 2002. – № 4. – С. 45–53.
2. Блажевич О.Г. Інвестиції в аграрне виробництво в сучасних умовах розвитку економіки України / В.Я. Плаксінко, О.Г. Блажевич // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. – 2008. – № 1. – С. 68–71.
3. Борсук О.М. Чинники формування інвестиційної привабливості аграрних підприємств / О.М. Борсук // Економіка АПК. – 2010. – № 7.
4. Верницький Н. Инвестиционный климат аграрного сектора Украины / Н. Верницький // Діловий путівник Німеччина – Україна. – Wegweiser GmbH Berlin, 2008.
5. Державний комітет статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
6. Жарун О.В. Фактори активізації інвестиційного клімату в АПК / О.В. Жарун // Матеріали Всеукр. наук. конф. молодих учених – Умань : УДАУ, 2008. – С. 59–61.
7. Коровко О.А. Иностранное инвестирование в экономику Украины / О.А. Коровко // Деловой вестник. – 2010. – № 05(120). – С. 12–18.
8. Міжнародна економічна діяльність України : [навч. посіб.] / О.Б. Чернега, В.С. Білозубенко, І.А. Іваненко [та ін.]. – Львів : Магнолія, 2012.

Rud L.M., Kushnir S.O.

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE AGROINDUSTRIAL COMPLEX UKRAINE: CURRENT STATE AND PROSPECTS

The article analyzes the investment activity of the agro-industrial complex of Ukraine. The main elements of the investment attractiveness of enterprises in the agricultural sector are revealed. The influence of the country's political and economic state on the investment attractiveness of the industry is analyzed. The list of countries that sent direct foreign investment in Ukraine's agriculture in dynamics over the past five years is considered. The main performance indicators of enterprises of the agroindustrial complex of Ukraine are analyzed. The reasons for sharp changes in the net profit of agricultural enterprises and the dynamics of the decrease in the number of people employed in agriculture are revealed.

Keywords: investments, agriculture, investment attractiveness, resources, competitiveness, profitability.